

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний
університет імені Володимира Винниченка

Факультет Права, бізнесу та адміністрування
Кафедра Менеджменту та підприємництва

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувача кафедри

 О.М. Левченко

« 25 » серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 12 МАКРО- ТА МІКРОЕКОНОМІКА

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: С Соціальні науки, журналістика та інформація
(шифр, назва галузі)

Спеціальність: С1 Економіка та міжнародні економічні відносини
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма: Економіка
(назва)

Форма навчання: Денна

2025 – 2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни Макро- та мікроекономіка

_____ (назва навчальної дисципліни)

розроблена на основі освітньо-професійної програми Економіка

(назва ОПП)

навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня першого (бакалаврського)

за спеціальністю С1 Економіка та міжнародні економічні відносини

(шифр і назва спеціальності)

Розробники: Буткевич О.В. доцент кафедри менеджменту та підприємництва, кандидат економічних наук, доцент _____

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри

Менеджменту та підприємництва

Протокол № 2 від «25» серпня 2025 року

Завідувач кафедри д.екон. н., професор

(підпис)

Левченко О.М.

(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни «Макро- та мікроекономіка» для студентів спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДУ імені В. Винниченка, 2025.

© Буткевич О.В., 2025 рік

© ЦДУ імені В. Винниченка, 2025 рік

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		1-й семестр	2-й семестр
Кількість кредитів – 8	Галузь знань <u>C Соціальні науки, журналістика та інформація</u> (шифр і назва)	Обов'язковий компонент Цикл професійної підготовки	
Індивідуальне науково- дослідне завдання не передбачено	Спеціальність: <u>C1 Економіка та міжнародні економічні відносини</u> (шифр і назва) Спеціалізація <u>C1.01 Економіка</u>	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 240		1-й	
		Семестр	
		1-й	2-й
		Лекції	
		30 год.	22
		Практичні, семінарські	
		30 год.	20
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		74 год.	64
		Консультації:	
		- год.	- год
		Вид контролю:	
	Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u>	екзамен	залік
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 сем 3 год, 2 сем – 2 год самостійної роботи студента –1 сем –4 год. 2 сем – 3 год.			

1.2 Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Макро- та мікроекономіка» спирається на базові історичні, культурні, політичні, соціальні, економічні засади розвитку суспільства, використання даних статистичної звітності, обліку, спеціальних досліджень у професійній діяльності та сприяє формуванню:

- професійної, підприємницької активності в умовах ринкових відносин;
- оптимальних господарських рішень в умовах обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання;
- здатностей управління суб'єктами господарювання;
- ефективної макроекономічної політики регіонів та національної економіки в цілому в інтересах всіх членів суспільства.

Метою вивчення дисципліни «Макро- та мікроекономіка» «Макроекономіка» є формування глибоких економічних знань з макроекономіки та мікроекономіки, які відображають сукупні результати економічної діяльності країни та теоретичний інструментарій ринкового і державного регулювання національної економіки, навчання здобувачів вищої освіти економічним методам аналізу макроекономічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу макроекономічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою професійною діяльністю, що є необхідною умовою становлення і успішної діяльності фахівця будь-якої спеціальності; базові положення мікроекономічної теорії, націлені на: прищеплення навичок використання інструментарію мікроекономічного аналізу; формуванню знань про закономірності поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах; озброєнню здобувачів вищої освіти універсальним інструментарієм для прийняття обґрунтованих рішень щодо здійснення суто індивідуального вибору за обмежених засобів і наявності альтернативних можливостей, а також підготовки до вивчення прикладних дисциплін, що базуються на мікроекономічній теорії.

Опанування цієї навчальної дисципліни сприятиме досягненню необхідної кількості знань для найбільш ефективної реалізації своїх вмінь в галузі економіки у руслі набутої професії.

Знання економічних закономірностей розвитку суспільства у ході навчання дисципліни «Макро- та мікроекономіка» сприятиме:

- примноженню моральних, культурних, наукових, економічних цінностей суспільства на основі, сучасної техніки та інформаційних технологій;
- швидкій та мобільній адаптації фахівців в умовах динамічного розвитку суспільства та ринкових відносин;
- формуванню вмінь працювати в команді, розробляти оптимальні господарські рішення в умовах обмежених ресурсів, альтернативного їх використання з метою забезпечення необхідних соціально-економічних результатів.

Завдання вивчення курсу:

Спираючись на положення макро- та мікроекономічної теорії, ринкового механізму взаємодії попиту та пропозиції, раціональної поведінки учасників ринку виконувати, оптимізації поведінки економічних суб'єктів; ефективному обґрунтуванню економічних рішень у ході для розв'язання проблем професійної або підприємницької діяльності

- виявляти основні макроекономічні проблеми, оцінювати макроекономічну ситуацію в країні, величину та динаміку сукупного попиту та сукупної пропозиції в часі аналізувати макроекономічні показники розвитку економіки, аналізувати причини та наслідки макроекономічної нестабільності;
- аналізувати наслідки впливу важелів механізму макроекономічного регулювання національної економіки, виявляти чинники забезпечення ефективності макроекономічної політики регіонів та національної економіки в цілому;
- спираючись на умови економічного зростання національної економіки, формування макроекономічної рівноваги (рівноваги на товарному, фінансовому ринку і ринку праці), прогнозувати наслідки макроекономічної політики держави, здійснювати планування та управління економічними результатами та наслідками професійної діяльності у часі.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджер Viber. А також необхідно володіти навичками з використання текстового редактора MS Word, табличного редактора Excel, редактора зі створення презентацій Power Point.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- предмет і метод макроекономічної науки;
- основні показники та індикатори макроекономічного розвитку;
- сутність, особливості та структуру економічних систем, методи і моделі макроекономіки;
- методи вимірювання основних макроекономічних показників;
- закономірності функціонування та розвитку макроекономічних явищ; поняття, фактори та моделі економічного зростання;
- можливі наслідки тих чи інших макроекономічних подій.
- базові моделі рівноваги,
- механізм складових макроекономічної політики: фіскальної, монетарної, зовнішньоекономічної, соціальної тощо.
- сутність, мету і концептуальні основи мікроекономічного аналізу;
- обґрунтування раціонального споживчого вибору згідно з кардиналістським та ординалістським підходами;
- наслідки зміни цін і доходу споживача на споживчий вибір;
- дію законів попиту та пропозиції та особливості впливу цінових і нецінових детермінант;
- умови вибору комбінацій виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску;
- взаємозв'язки функції виробництва та функції витрат у короткостроковому та довгостроковому періодах;
- правила поведінки фірми за умов зміни ринкової ситуації; особливості попиту й пропозиції факторів виробництва та механізм визначення їх цін у різних ринкових структурах.

вміти:

- розкривати суть сучасної макроекономічної теорії;
- володіти сучасними методами економічного аналізу;
- визначати основні макроекономічні проблеми держави;
- застосовувати отримані знання для практичних цілей, аналізувати стан макроекономічної системи держави, її проблеми та перспективи розвитку;
- враховувати основні економічні закони у процесі професійної діяльності;
- за результатами аналізу законодавчо-нормативних актів України, використовуючи макроекономічні моделі, за допомогою зіставлення та порівняння приймати професійні рішення, адекватні державній економічній політиці;
- на основі аналізу наявних економічних та природних ресурсів, застосовуючи моделі альтернативних витрат, за допомогою зіставлення та порівняння визначати альтернативні варіанти використання економічних ресурсів;
- моделювати поведінку споживача з урахуванням спадної граничної корисності блага; знаходити оптимальний варіант вибору споживача на основі принципу рівності зважених граничних корисностей;
- визначати зміни оптимального стану під впливом зміни переваг споживача та зміни його доходу;
- виконувати графічну побудову ліній "дохід–споживання", "ціна–споживання";
- моделювати ситуації порушення ринкової рівноваги і давати їх характеристику;
- визначати основні показники, що характеризують ефективність стратегії підприємства у коротко- та довгостроковому періодах;

– обчислювати витрати виробництва та виконувати економічні обґрунтування вибору мінімально ефективного розміру підприємства та оптимальної потужності діючого підприємства;

– використовувати правила поведінки фірми в реальній економіці в умовах будь-якої ринкової ситуації; обґрунтовувати оптимальний вибір товаровиробника, який купує фактори виробництва, та робітника щодо праці і відпочинку;

– визначати ринкову ціну виробничого фактору.

Бути ознайомленим:

про роль макроекономічної науки в суспільстві, її об'єкти, предмета та методологію; про механізм функціонування та урівноваження трьох агрегованих ринків: ринку праці, ринку товарів та послуг та грошового ринку; про тренд економічного зростання та відхилення від нього внаслідок економічних коливань, а також пошуку ефективних інструментів антициклічного регулювання економіки.

про основні поняття і категорії: обмеженість ресурсів та альтернативність їх використання; раціональність; мікроекономіка; об'єкти та суб'єкти економічних відносин на мікрорівні; мікроекономічний аналіз та його основні методи; нормативна й позитивна мікроекономіка; економічна модель; економічний експеримент; порівняльна статика та динамічний аналіз і рівновага.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі компетентності:

Загальні	Спеціальні
ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях. СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки. СК5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави. СК6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію. СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

ПРН3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

ПРН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних системі

ПРН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

ПРН9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ПРН11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

ПРН21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Макроекономіка

Тема 1. Макроекономіка як наука

Макроекономіка - розділ економічної теорії. Економічна система, як об'єкт макроекономічного аналізу. Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Основні макроекономічні проблеми та протиріччя.

Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Методологія макроекономіки. Аналіз сукупних економічних тенденцій. Агреговані показники та функціональні взаємозв'язки між ними. Методи та принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. Екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Статичні та динамічні моделі. Їх post-аналіз у порівнянні з ex ante-аналізом. Мета та завдання макроекономіки. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний та нормативний аналіз, теоретичне обґрунтування економічної політики. Макроекономічне прогнозування.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Економічний кругообіг у простій економічній системі. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами та фірмами. Ринок ресурсів та шок продуктів. Включення державного сектора в кругообіг доходів та продуктів. Роль фінансових посередників у економічному кругообігу. Модель кругообігу із включенням зовнішньоекономічного сектора. Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва. Сутність СНР та її відмінність від системи БНГ (балансу народного господарства). Методологічні засади побудови системи національних рахунків.

Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Переваги та обмеження СНР. Проблеми впровадження СНР в Україні. Роль макроекономічних показників.

Основні макроекономічні показники: національний обсяги виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний дохід (ВНД) та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Визначення кінцевої та проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його вимикання. Динаміка ВВП України. СНР – система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками системи національних рахунків (СНР). Чистий національний прибуток (ЧНД). Чистий внутрішній продукт (ЧВП), Валовий національний дохід (ВННД). Обчислення реальних обсягів: номінальний та реальний ВВП. Темп зростання та темп приросту реального ВВП. Індекс цін та дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП. ВВП та суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Неринкові операції. Зростання вільного часу. Поліпшення якісних показників продукції. ВВП та навколишнє середовище. Тіньова економіка. Методика обчислення обсягів тіньової економіки. Чистий економічний добробут (NEW).

Тема 3. Національний дохід і його використання

Основні економічні аспекти, пов'язані з формуванням, розподілом і використанням національного доходу. Зміст поняття національного доходу, методи та ключові фактори, що впливають на його зростання. Формування та розподіл національного доходу: джерела формування національного доходу; розподіл між секторами економіки; первинний та вторинний розподіл доходів

Механізми первинного та вторинного розподілу доходів, а також вплив державної політики на цей процес. Використання національного доходу на споживання, інвестиції та соціальні потреби. Роль держави у його перерозподілі через податкову, бюджетну та соціальну політику. Сучасні тенденції, такі як глобалізація, цифровізація економіки та їхній вплив на національний дохід. Національний дохід і економічний розвиток: вплив національного доходу на економічне зростання; показники добробуту населення; міжнародні порівняння національного доходу.

Тема 4. Модель сукупного попиту і сукупної пропозиції

Сутність сукупного попиту, його на відміну від індивідуального попиту. Сукупний попит та його модель. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит закордону. Цінові чинники, що впливають сукупний попит: зміна відсоткової ставки, ефект багатства, обсяг і структура імпорту. Крива сукупного попиту (AD). Нецінові чинники, що впливають сукупний попит. Зміни у споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані та фактичні витрати.

Сукупна пропозиція. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін та реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, що впливають сукупна пропозиція: цінові чинники – зміна відсоткової ставки, зміна рівня цін; нецінові чинники – зміни ціни ресурси, продуктивність праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяги виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги. "Сукупний попит - сукупна пропозиція" як базова модель економічної рівноваги. Довгострокова та короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги. Мультиплікатор у моделі AD-AS. Парадокс ощадливості. Сучасні теорії сукупної пропозиції.

Тема 5. Споживання, заощадження та інвестиції

Споживання та заощадження. Дохід кінцевого використання та споживання. функція споживання. Споживання як функція прибутку кінцевого використання. Функція заощадження. Середня схильність до споживання та заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання та фактори, що на нього впливають. Графік функції споживання (C). Графік функції заощадження (S). Теорії споживання. Кейнсіанська та неокласична концепція споживання. Фактори споживання та заощадження не пов'язані з поточним доходом. Вибір активу заощаджувачем. Ліквідність активу. Активи найвищої та нижчої цінності. Види заощаджень. Національні заощадження. Рівень заощаджень. Динаміка середньої схильності до споживання. Особливості споживання України в умовах ринкової трансформації національної економіки.

Інвестиції як компонент сукупних видатків. Інвестиційна функція та її графік. Роль інвестицій у економіці. Нестабільність інвестицій. Інвестиції в економіку України Процентна ставка за фактором інвестиційного попиту. Номінальна та реальна процентна ставка. Процентна ставка та чиста прибутковість інвестицій. Автономні інвестиції.

Сутність мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнс. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікаційний ефект. Парадокс ощадливості. Вплив інвестицій на обсяги національного виробництва. Індуковані інвестиції. Модель акселератора. Модель взаємодії мультиплікатора-акселератора.

Тема 6. Класична модель макроекономічної рівноваги. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM

Рівновага економічних систем та механізм її забезпечення. Рівновага ринкової економіки. Передумови та еволюція розвитку класичної моделі макроекономічної рівноваги. Класична модель макроекономічної рівноваги: взаємодія ринків ресурсів, товарів, грошей та інвестицій. Гіпотези класичної моделі макроекономічної рівноваги. Ринок ресурсів.

Праця як основний ресурс класичної макромоделі. Умови рівноваги ринку праці за класичною моделлю. Взаємозв'язок графіка рівноваги ринку праці з виробничою функцією. Визначення рівноважного обсягу виробництва.

Ринок грошей та його рівновага. Графік рівноваги ринку грошей за класичною моделлю.

ринок товарів. Умови графіку рівноваги ринку товарів за класичною моделлю.

Ринок заощаджень. Вплив відсоткової ставки ринку заощаджень. Графік рівноваги ринку заощаджень.

Загальна рівновага класичної макромоделі: система взаємозалежних графіків.

Ринок товарів та платних послуг. Модель "витрати-випуск" - кейнсіанська модель товарного ринку. Закрита економіка

Сукупні витрати. Заплановані видатки, фактичні витрати. Графік «кейнсіанський хрест», становлення рівноваги на товарному ринку без державного втручання та з ним. Інфляційний та дефляційний (реcesійний) розриви. Ринок грошей та цінних паперів. Пропозиція грошей. Попит на гроші. Мотиви попиту гроші: операційний, спекулятивний, обачності. Ліквідна пастка. Інвестиційна пастка. Умови рівноваги на ринку грошей та цінних паперів. Графік Хікса-Хансена для ринку грошей та цінних товарів – крива LM. Чинники, що впливають на зсув кривої LM.

Ринок робочої сили в. Пропозиція робочої сили в. Попит на робочу силу. Умови рівноваги над ринком робочої сили в. Реальна та номінальна заробітна плата.

Загальна рівновага на ринках товарів та послуг, грошей та цінних паперів. Модель IS-LM як аналітичний засіб макроекономічної політики. Аналіз руху по кривим та переміщення кривих у моделі IS-LM. Вплив держави на загальну рівновагу засобами монетарної та фіскальної політики. Застосування моделі IS-LM для аналізу економіки України.

Тема 7. Грошові ринки та монетарна політика

Фінансовий ринок. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса та грошова база. Коефіцієнт монетизації. Попит на гроші та фактори, що його визначають. Модель попиту гроші Баумоля-Тобина (Baumol-Tobin). Механізм функціонування ринку.

Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Операції центрального (національного) банку та грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції у ринку. Механізм створення грошей банками. Вплив монетарної політики на економіку: політика «дорогих» та «дешевих» грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатори.

Суть монетарної політики. Дискреційна та недискреційна монетарна політика. Стратегії монетарної політики. Таргетування як стратегія монетарної політики. Правила проведення монетарної політики Проблема ефективності монетарної політики. Наслідки монетарної політики за моделлю IS-LM. Координація монетарної та фіскальної політики у моделі IS-LM. НБУ та монетарна політика в Україні.

Заходи щодо стабілізації монетарної системи у трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей та монетарної політики.

Тема 8. Фіскальна політика держави.

Зміст фіскальної політики: цілі та інструменти. Податкові надходження як джерело доходів держави. Прямі та непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування.

Державні витрати та їх структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча та стримуюча фіскальна політика. Модель впливу державних витрат та податків на сукупний обсяг виробництва. Мультиплікатор державних витрат та податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансований бюджет. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансферти. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделей «сукупний попит – сукупна пропозиція», «витрати-випуск», «AD-AS». Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції.

Фіскальна політика та державний бюджет. Концепція збалансування державного бюджету. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет. Бюджетний дефіцит: причини виникнення та економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Циклічний та структурний дефіцити бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Емісійне та боргове фінансування бюджетного дефіциту. Державний борг та його структура. Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою приватних інвестицій та тягар боргу майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Боргові свопи. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрями та протиріччя.

Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.

Макроекономічна нестабільність та нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Циклічні коливання та їх види. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Макроекономічний аналіз циклічних коливань.

Циклічність, інфляція та безробіття як форми прояву макроекономічної нестабільності. Кейнсіанська та неокласична теорія економічних циклів. Застосування моделей AD-AS та IS-LM для аналізу циклічних коливань. Концепція реальних економічних циклів Д. Кюдланла та Е. Прескота. Рівноважний циклічний процес Р. Лукаса. Теорія циклічних коливань М.І. Туган-Барановського. Адаптація економіки до циклічних коливань.

Державне антициклічне регулювання. Особливості економічного циклу України. Макроекономічна динаміка.

Сутність економічного зростання. Передумови та характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання. Методи обчислення джерел економічного зростання. Науково-технічний прогрес. Джерела зростання економіки України. Темпи економічного зростання. Чинники, які стримують економічне зростання. Макроекономічна політика стимулювання економічного зростання. Моделювання економічного зростання. Економічне зростання на основі моделі AD-AS та кривої виробничих можливостей. Модель економічного зростання Харод-Домара. Модель економічного зростання Р.Солоу. Стаціонарний стан. "Золоте" правило накопичення капіталу. Теорії розвитку: порівняльний аналіз.

Економічне зростання та економічний розвиток. Державне регулювання економічного зростання. Показники рівня економічного розвитку. Особливості економічного зростання України.

Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.

Інфляція як макроекономічне явище. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; формою прояви; по можливості передбачення та за причинами виникнення.

Інфляція попиту на основі моделі AD-AS. Монетарні та немонетарні фактори інфляції попиту. Передчасна та чиста інфляція попиту. Інфляційний розрив. Інфляція витрат (пропозиції) з урахуванням моделі AD-AS. Стагфляція. Причини інфляції витрат. Інфляційна спіраль.

Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Кейнсіанський та класичний погляди на інфляцію.

Зарплата, безробіття та інфляція. Крива Філіпса та її сучасна інтерпретація. Монетарне пояснення причин інфляції. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок та сеньйораж. Крива лаффера для інфляційного податку. Інфляція та динаміка реальної процентної ставки. Принцип фішера. Антиінфляційна політика держави та її роль у стабілізації економіки. Коефіцієнт дезінфляції.

Особливості антиінфляційного регулювання у трансформаційних економіках. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки та засоби стримування.

Тема 11. Безробіття та політика зайнятості

Механізм функціонування ринку праці. Чинники, що впливають співвідношення попиту та пропозиції ринку праці. Безробіття як відхилення від рівноваги. Рівень зайнятості та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне та циклічне. Фактичний та природний рівень безробіття та фактори, що його визначають. Розрахунок змін у обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня.

Кейнсіанське пояснення безробіття. Розрив безробіття як наслідок неефективного попиту. Неокласичні пояснення причин безробіття. Рекомендації щодо подолання безробіття з погляду різних теоретичних концепцій. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон та крива Оукена.

Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса. Кошти державного регулювання зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції щодо регулювання ринку праці: переваги та ефективність.

Соціальний захист безробітних. Макроекономічні засади політики зайнятості. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні.

Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці

Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна та абсолютна перевага.

Платіжний баланс. Типові компоненти платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу та його взаємозв'язок. Платіжний баланс України. Курс валют. Реальний та номінальний валютні курси. Вплив інфляції на номінальний валютний курс Види валютних курсів Попит та пропозиція валюти. Міжнародні системи валютних курсів Бреттон-Вудська та Ямайська. Зв'язок валютного курсу із платіжним балансом. Розрахунок ВВП у відкритій економіці.

Міжнародний потік товарів та капіталів. Вплив зовнішньої торгівлі ВВП. Вплив чистого експорту ВВП. Вплив обмінного курсу чистий експорт. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Гранична схильність до імпорту. Мандела-Флемінга модель для відкритої економіки. Модель IS-LM для відкритої економіки при плаваючому валютному курсі. Крива IS. Особливості кривої LM у системі координат дохід-процентна ставка та дохід-обмінний курс.

Рівновага моделі IS-LM та вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики. Модель IS-LM для відкритої економіки за фіксованого валютного курсу. Рівновага моделі IS-LM та вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики. Порівняльний аналіз макроекономічної політики при фіксованому та плаваючому обмінних курсах. Висновки моделі Мандела-Флемінга.

Тема 13. Зовнішньоекономічна діяльність

Платіжний баланс. Сутність та методологія складання платіжного балансу. Дебетові та кредитові операції. Еквівалентний обмін цінностей і трансферти. Автономна стаття «Помилки та Упущення». Рахунок поточних операцій та його складові. Рахунок капітальних операцій і зміст б його складових. Взаємозв'язки рахунків. Модель платіжного балансу. Модель балансу автономних операцій. Резервні активи як регулююча стаття платіжного балансу.

Розділ 2. Мікроекономіка

Тема 14. Предмет і метод мікроекономіки

Мета та завдання дисципліни. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Крива виробничих можливостей. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Методологія мікроекономіки: граничний аналіз, моделювання: графічне, аналітичне, табличне; оптимізація й визначення рівноваги тощо. Поняття економічної моделі, необхідність її застосування в мікроекономіці. Нормативна й позитивна мікроекономіка. Взаємозв'язок мікроекономіки з іншими дисциплінами.

Тема 15. Корисність економічного блага. Економічний вибір

Корисність та смаки в економічній теорії. Концепція корисності. Сукупна та гранична корисність. функція корисності. Закон низхідної граничної корисності економічного блага. Процес споживання та динаміка зміни сукупної та граничної корисності. Закон низхідної граничної корисності економічного блага. Смак споживача.

Побудова кривих байдужості. Карта кривих байдужості. Властивості кривих байдужості. Окремі випадки кривих байдужості. Поняття взаємозамінних благ, взаємодоповнюючих благ, нейтральних благ, благ з негативною корисністю. Види поверхонь байдужості для перерахованих вище благ (пара взаємозамінних благ, пара взаємодоповнюючих благ, пара «нейтральне благо – благо з додатковою корисністю»).

Гранична норма заміщення. Бюджетне обмеження споживача. Модель можливого. Концепція нахилу бюджетної лінії. Вплив зміни доходу споживача, системи оподаткування, субсидій, квот тощо. на становище бюджетної лінії. Зміна цін та її вплив на бюджет споживача.

Рівновага споживача: економічна, алгебраїчна та графічна інтерпретація. Вибір оптимального споживчого кошика. Методи знаходження точки рівноваги.

Тема 16. Аналіз поведінки споживача

Реакція споживача зміну доходу. Крива «дохід-споживання». Функція попиту доходу: крива Енгеля. Поняття нормальних благ та благ нижчої споживчої цінності. Функції Торнквіста. Реакція споживача зміну цін товарів. Крива «ціна-споживання». Крива індивідуального попиту. Поняття звичайних благ та благ Гіффена.

Ефект заміщення та ефект доходу. Вплив ефектів за Слуцьким та Хіксом. Рівняння Слуцького. Взаємодія ефектів заміщення та доходу. Прийняття рішень у ситуаціях із ризиком. Невизначеність та економічний ризик. Умови схильності та несхильності споживача до ризику. Ризик та ефективність економічних рішень.

Тема 17. Попит та пропозиція. Теорія еластичності

Ринковий попит як сума індивідуальних попитів (визначення, побудова графіків). Зміна попиту та зміна обсягу попиту, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз).

Ринкова пропозиція. Зміна пропозиції та зміна обсягу пропозиції, фактори зміни (економічний, алгебраїчний, графічний аналіз). Взаємодія попиту та пропозиції.

Ринкова ціна та ціна рівноваги, обсяг рівноваги. Механізм встановлення ринкової рівноваги (павутиноподібна модель). Вплив зміни попиту та пропозиції на рівновагу, взаємодія змін попиту та пропозиції.

Поняття надлишку споживача та надлишку виробника. Практичне застосування аналізу рівноваги: встановлення мінімуму заробітної плати, граничної ціни, податки, квоти та тарифи, державний та приватний сектор. Нецінове нормування дефіциту. Акцизні податки та максимізація акцизного збору.

Поняття «еластичність» для загального випадку. Концепція еластичності взаємозалежних показників. Еластичність попиту. Основні властивості еластичності. Оцінка еластичності зростаючої та низхідної функції. Еластичність ступінчастої функції. Дуговий метод розрахунку еластичності. Еластичність попиту за факторами впливу: еластичність попиту за ціною блага, еластичність попиту за ціною взаємодоповнюючого блага і за ціною взаємозамінного блага (перехресна еластичність), еластичність попиту з доходу. Зв'язок між еластичністю попиту за ціною блага і доходом виробника.

Еластичність пропозиції. Чинники впливу на еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за ціною блага, еластичність пропозиції за цінами чинників виробництва.

Тема 18. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства

Фірма як суб'єкт ринку та виробнича ринкова система. Чинники виробництва та його класифікація. Мотивація поведінки фірми. Економічні періоди функціонування фірми та безліч можливих комбінацій ресурсів. Миттєвий, короткостроковий та довгостроковий періоди функціонування фірми.

Поняття та параметри виробничої функції. Виробнича функція як економічна модель технології, методи побудови виробничої функції (табличний, алгебраїчний, графічний). Основні характеристики виробничих функцій.

Сукупний, середній та граничний продукт у короткостроковому періоді: визначення, графічний аналіз взаємного розміщення кривих. Закон низхідної продуктивності факторів виробництва. Двофакторна виробнича функція. Ізокванта та її властивості. Карта ізоквант. Гранична норма технічного заміщення. Кордони заміщення чинників. Зміна технології, зміна масштабу у довгостроковому періоді. Постійний, низхідний і зростаючий ефект збільшення масштабу виробництва.

Тема 19. Витрати виробництва

Часткова варіація факторів виробництва і функція витрат. Постійні, змінні та сукупні витрати. Поняття середніх витрат, визначення середніх постійних, середніх змінних та середніх загальних витрат. Обчислення граничних витрат в залежності від форми завдання загальних. Застосування похідної для визначення граничних витрат.

Графічне зображення загальних, середніх та граничних витрат. Основні стадії виробництва у короткостроковому періоді. Витрати у довгостроковому періоді. Визначення ефективного розміру виробництва у довгостроковому періоді. Довгострокова крива середніх витрат.

Виробнича функція з одним змінним фактором і її графічне відображення. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Еластичність виробництва: поняття, методика обчислення показників, діапазон змін. Обґрунтування управлінських рішень щодо розширення та згортання виробництва.

Виробнича функція з двома змінними факторами. Крива однакового продукту (виробничої байдужості) - ізокванта. Карта ізоквант. Заміщення факторів виробництва. Гранична норма технічного заміщення. Можливі конфігурації ізоквант.

Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів. Постійна, спадна та зростаюча віддача від масштабу. Поняття однорідних та неоднорідних виробничих функцій. Графіки віддачі від масштабу виробничих функцій. Причини позитивного та негативного ефекту від масштабу.

Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Умови комбінації (заміщення) факторів. Лінія однакових витрат - ізокоста. Карта ізокоста. Спільний графік однакового продукту та однакових витрат. Мінімізація вартості виробником: алгебраїчний та графічний підходи.

Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми в короткостроковому та довгостроковому періодах.

Тема 20. Ринок досконалої конкуренції.

Ознаки й умови досконалої конкуренції: відкритість, мобільність ресурсів, прозорість, однорідність товару тощо.

Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту, середнього, граничного й сукупного доходу підприємства.

Оптимізаційні цілі підприємства у короткостроковому періоді. Визначення оптимальних обсягів випуску. Поведінка підприємства за умов зміни ринкової ситуації. Пропозиція фірми у короткостроковому періоді, її зв'язок з кривими витрат, графік галузевої пропозиції. Умова максимізації прибутку конкурентною фірмою.

Поняття ринкової рівноваги. Визначення рівноважної ціни та рівноважної кількості товару. Вплив змін попиту й пропозиції на стан рівноваги, рівноважну ціну та рівноважну кількість товару на ринку. Пропозиція фірми в довготерміновому періоді. Довгострокова рівновага і пропозиція галузі.

Тема 21. Монопольний ринок

Поняття монопольної влади. Ознаки “чистої” монополії (один продавець, відсутність заміників товару, бар’єри для доступу конкурентів у монополізовану галузь) та монополії.

Крива попиту монополіста. Одночасний вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Правило максимізації прибутку монополістом. Пропозиція монополіста та особливості її формування. Цінова дискримінація першого, другого і третього роду: поняття, умови, різновиди.

Рівновага фірми-монополіста у довгостроковому періоді. Свідоме створення та підтримування вхідних бар’єрів монополістом. Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні, державні, недержавні тощо. Діагностування монопольної влади. Економічні наслідки монополізації галузі, порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків, потреба у державному регулюванні монополії, антимонопольна політика.

Тема 22. Ринок монополістичної конкуренції.

Спільні риси та відмінності монополістичної конкуренції порівняно з досконалою конкуренцією та чистою монополією. Кількість товаровиробників та диференціація виробів. Умови входження в і галузь. Нецінова конкуренція за даної ринкової структури.

Еластичність попиту за монополістичної конкуренції. Прибутковість та збитковість підприємства у короткостроковому періоді. Визначення оптимального обсягу продажу та цінова політика. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді.

Суть і передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні наслідки і загрози. Вплив рекламної діяльності на обсяг продажу й витрати.

Наслідки нецінової конкуренції для споживачів: діапазон споживчого вибору і втрати вільного часу. Позитивний і негативний аспекти рекламної пропаганди товарів. Надлишкова виробнича потужність і її наслідки для товаровиробника та суспільства в цілому.

Тема 23 Олігополістична структура ринку

Нечисленність фірм в олігополістичних галузях, високі бар’єри для входження у галузь, загальна взаємозалежність підприємств. Поведінка олігополістів: некооперативна й кооперативна. Цінові війни за некооперативної поведінки: межі зниження рівня цін, наслідки для споживачів і товаровиробників.

Аналіз взаємовідносин двох товаровиробників у статистиці. Модель Курно: договірна й конкурентна рівновага. Інтерпретації дуополії. Олігополія з погляду теорії ігор. “Дилема ув’язнених” - приклад некооперативної гри з ненульовою сумою. Модель Бертрана – модель “цінової війни”: наслідки для споживачів та продавців. Модель Штакельберга як узагальнення цінової та нецінової конкуренції олігополістів.

Аналіз ламаної лінії попиту. Негнучкість цін. Формування підприємством політики стабілізації цін і маневрування капітальними витратами (стабільність середніх змінних витрат).

Таємні змови, їх міцність і загострення конкуренції. Антитрестовське законодавство як чинник, що протидіє таємній змові. Мовчазна згода (тип лідерства у цінах). Ціноутворення за принципом “витрати плюс...”.

Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Можливості державного регулювання олігополії.

Тема 24. Похідний попит. Ринок праці. Ринок капіталу

Похідний попит. Взаємозв’язок ринку товару та ринків факторів виробництва. Попит на товар та попит на фактори виробництва. Вплив різновиду структури ринку товару похідний попит. Похідний попит за досконалої конкуренції над ринком товару і ринку чинників виробництва. Цінова еластичність попиту ресурс виробництва. Похідний попит та принцип оплати факторів. Порівняння граничного доходу та граничних витрат товаровиробника при споживанні одного фактора виробництва.

Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика конкурентного ринку роботи. Обґрунтування рішення про найм. Формування індивідуального, галузевого та ринкового попиту на працю.

Ринкова пропозиція праці на конкурентному ринку. Обґрунтування вибору робітника щодо праці та відпочинку: інструментарій ординалістичної теорії корисності. Особливості ринкової пропозиції.

Рівновага на ринку праці. Еластичність пропозиції праці для областей із різною динамікою витрат на виробництво. Контролює профспілки над пропозицією робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю роботи. Двостороння монополія та визначення реального рівня заробітної плати.

Капітал як фактор виробництва. Капітал як ресурс тривалого використання; форми капіталу Попит та пропозиція капіталу. Концепція вибору в часі.

Споживання та інвестиції. Смак у часі. Побудова бюджетного обмеження для вибору обсягів споживання між сьогоднішніми та майбутніми періодами. Оптимальний вибір.

Попит та пропозиція капіталу. Вступ до аналізу інвестиційних рішень. Концепція дисконтованої величини. Види відсоткових ставок. Реальна та номінальна відсоткові ставки. Рівень доходності, прибуток за капітал. Поняття справжньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень.

Рівновага на ринку капіталу. Формування відсоткової ставки як рівноважної вартості капіталу. Ринок землі. Особливості землі як фактор виробництва. Особливості формування пропозиції землі та попиту на землю. Рента. Ціна землі як капіталізована рента

Тема 25. Економічна ефективність і добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага

Аналіз ринкової рівноваги. Часткова та загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку. Закон Вальрас. рівновагу в економіці обміну. Концепція загальної рівноваги за Парето. Ефективність та економіка добробуту. Парето-ефективний стан економіки. Теореми суспільного добробуту. Критерії оцінки добробуту: утилітаристський критерій, критерій Роулза, критерій – Хікса. Теорія загальної рівноваги та політика в галузі економіки добробуту: ефективність та справедливість.

Зовнішні ефекти, їх економічний зміст. Концепція зовнішніх ефектів. Позитивні зовнішні ефекти, їх сутність, впливом геть обсяг і ціну рівноваги; заходи щодо коригування (графічна інтерпретація). Негативні зовнішні ефекти, їх сутність, впливом геть обсяг і ціну рівноваги; заходи щодо управління (графічна інтерпретація). Суспільні та приватні витрати (вигоди). Корегувальні податки та субсидії. Теорема Коуза-Стіглера. Суспільні блага та суспільний вибір. Поняття суспільних благ. Приватні та суспільні блага. Попит на суспільні блага та ефективний їх обсяг. Особливості формування попиту, пропозиції та ціни рівноваги. Забезпечення суспільними благами: можливість ринку та держави.

Економічна роль держави у ринковій економіці. Необхідність та причини втручання держави в економічні процеси за ринкових умов. Теорія громадського вибору: способи прийняття рішень та проблема ефективності.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	У тому числі					усього	у тому числі				
		л	П	Лаб	інд	с.р.		л	п	Лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Макроекономіка												
Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	11	2	4			5	-	-	-	-	-	-
Тема 3. Національний дохід і його використання	10	2	2			6						
Тема 4. Модель сукупного попиту і сукупної пропозиції	12	4	2			6	-	-	-	-	-	-
Тема 5. Споживання, заощадження та інвестиції	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 6. Класична модель макроекономічної рівноваги. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM	14	4	4			6						
Тема 7. Грошові ринки та монетарна політика.	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 8. Фіскальна політика держави.	10	2	2			6	-	-	-	-	-	-
Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.	10	2	2			6	-	-	-	-	-	-
Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.	10	2	2			6	-	-	-	-	-	-
Тема 11. Безробіття та політика зайнятості	10	2	2			6						
Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці	10	2	2			6						
Тема 13. Зовнішньоекономічна діяльність	10	2	2			6						
Разом за розділом 1	134	30	30			74						
Розділ 2. Мікроекономіка												
Тема 14. Предмет і метод мікроекономіки	6	1				5						
Тема 15. Корисність економічного блага. Економічний вибір	8	1	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 16. Аналіз поведінки споживача	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 17. Попит та пропозиція. Теорія	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-

еластичності												
Тема 18. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 19. Витрати виробництва	9	2	2			5	-	-	-	-	-	-
Тема 20. Ринок досконалої конкуренції.	7	2				5	-	-	-	-	-	-
Тема 21. Монопольний ринок.	9	2	2			5						
Тема 22. Ринок монополістичної конкуренції.	10	2	2			6						
Тема 23 Олігополістична структура ринку	10	2	2			6						
Тема 24. Похідний попит. Ринок праці. Ринок капіталу	10	2	2			6						
Тема 25. Економічна ефективність і добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	10	2	2			6						
Разом за розділом 2.	106	22	20			64						
Усього годин	240	52	50			138						

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Розділ 1. Макроекономіка	
1	Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки	2
2	Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	2
3	Тема 3. Національний дохід і його використання	2
4	Тема 4. Модель сукупного попиту і сукупної пропозиції	4
5	Тема 5. Споживання, заощадження та інвестиції	2
6	Тема 6. Класична модель макроекономічної рівноваги. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM	4
7	Тема 7. Грошові ринки та монетарна політика.	2
8	Тема 8. Фіскальна політика держави.	2
9	Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.	2
10	Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.	2
11	Тема 11. Безробіття та політика зайнятості	2
12	Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці	2
13	Тема 13. Зовнішньоекономічна діяльність	2
		30
	Розділ 2. Мікроекономіка	
14	Тема 14. Предмет і метод мікроекономіки	1
15	Тема 15. Корисність економічного блага. Економічний вибір	1
16	Тема 16. Аналіз поведінки споживача	2

17	Тема 17. Попит та пропозиція. Теорія еластичності	2
18	Тема 18. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства	2
19	Тема 19. Витрати виробництва	2
20	Тема 20. Ринок досконалої конкуренції.	2
21	Тема 21. Монопольний ринок.	2
22	Тема 22. Ринок монополістичної конкуренції.	2
23	Тема 23 Олігополістична структура ринку	2
24	Тема 24. Похідний попит. Ринок праці. Ринок капіталу	2
25	Тема 25. Економічна ефективність і добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	2
		22
	Разом	52

4.1.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Розділ 1. Макроекономіка	
1	Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки	2
2	Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків	4
3	Тема 3. Національний дохід і його використання	2
4	Тема 4. Модель сукупного попиту і сукупної пропозиції	2
5	Тема 5. Споживання, заощадження та інвестиції	2
6	Тема 6. Класична модель макроекономічної рівноваги. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM	4
7	Тема 7. Грошові ринки та монетарна політика.	2
8	Тема 8. Фіскальна політика держави.	2
9	Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.	2
10	Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.	2
11	Тема 11. Безробіття та політика зайнятості	2
12	Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці	2
13	Тема 13. Зовнішньоекономічна діяльність	2
		30
	Розділ 2. Мікроекономіка	
14	Тема 14. Предмет і метод мікроекономіки	
15	Тема 15. Корисність економічного блага. Економічний вибір	2
16	Тема 16. Аналіз поведінки споживача	2
17	Тема 17. Попит та пропозиція. Теорія еластичності	2
18	Тема 18. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель підприємства	2
19	Тема 19. Витрати виробництва	2
20	Тема 20. Ринок досконалої конкуренції.	
21	Тема 21. Монопольний ринок.	2
22	Тема 22. Ринок монополістичної конкуренції.	2

23	Тема 23 Олігополістична структура ринку	2
24	Тема 24. Похідний попит. Ринок праці. Ринок капіталу	2
25	Тема 25. Економічна ефективність і добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага	2
		20
	Разом	50

4.2.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

4.3. Теми лабораторних занять

4.3.1 денна форма навчання

(не передбачено навчальним планом)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

4.3.2 заочна форма навчання

(не передбачено навчальним планом)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
	Разом	

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми та питання для самостійного опрацювання	Кількість годин
	Розділ 1. Макроекономіка	
1	Тема 1. Предмет, метод та функції макроекономіки 1. Відмінності між мікроекономічним та макроекономічним підходами до аналізу господарства. 2. Поняття економічних агрегатів та роль методу наукової абстракції. 3. Основні показники здоров'я економіки: стабільність цін, повна зайнятість та економічне зростання. 4. Схема руху товарів, послуг та грошей між домогосподарствами, фірмами та державою. 5. Різниця між описом фактичного стану економіки та розробкою рекомендацій для її покращення.	5
2	Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків 1. Сутність ВВП як головного показника результативності національної економіки. 2. Розрахунок ВВП за витратами: споживання, інвестиції, державні закупівлі та чистий експорт. 3. Поняття реального та номінального ВВП: як інфляція змінює	5

	цифри. 4. Види діяльності, які не враховуються у ВВП (тіньова економіка, хатня робота, перепродаж товарів). 5. Показник ВВП на душу населення як індикатор рівня життя в країні.	
3	Тема 3. Національний дохід і його використання 1. Шлях грошей від виробленого продукту до особистого доходу громадянина. 2. Роль податків та соціальних виплат у перерозподілі доходів між людьми. 3. Використання доходу: вибір між миттєвим споживанням та заощадженням на майбутнє. 4. Фактори, що змушують людей відкладати гроші. 5. Поняття чистого доходу, який залишається у розпорядженні родини після сплати податків.	6
4	Тема 4. Модель сукупного попиту і сукупної пропозиції 1. Поняття сукупного попиту: чому при зростанні цін суспільство купує менше. 2. Чинники, що стимулюють виробників випускати більше товарів та послуг. 3. Поняття ринкової рівноваги: точка зустрічі інтересів покупців та продавців у масштабах країни. 4. Наслідки різкого подорожчання енергоносіїв (нафти, газу) для національного виробництва. 5. Очікування людей та бізнесу як рушійна сила змін в економіці.	6
5	Тема 5. Споживання, заощадження та інвестиції 1. Залежність між зростанням доходів та збільшенням витрат на споживання. 2. Поняття інвестицій як вкладень у майбутній розвиток бізнесу. 3. Вплив процентних ставок у банках на бажання фірм брати кредити для розвитку. 4. Ефект мультиплікатора: як одне вкладення створює ланцюгову реакцію доходів. 5. Психологічні чинники, що впливають на схильність людей до заощаджень.	5
6	Тема 6. Класична модель макроекономічної рівноваги. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM 1. Ідея саморегулювання ринку: чи може економіка одужати без втручання держави. 2. Умови рівноваги на ринку товарів та роль інвестицій у цьому процесі. 3. Гроші як особливий товар: рівновага між попитом на гроші та їх кількістю в обігу. 4. Взаємозв'язок між товарним та грошовим ринками через процентну ставку. 5. Наслідки зміни державних витрат для загальної рівноваги в країні.	6
7	Тема 7. Грошові ринки та монетарна політика. 1. Навіщо людям потрібні готівкові гроші: транзакційний та застережний мотиви. 2. Роль Національного банку у регулюванні кількості грошей в країні. 3. Як зміна відсотків за кредитами впливає на гаманці громадян та роботу підприємств. 4. Поняття "дешевих" та "дорогих" грошей: коли і навіщо застосовуються ці підходи.	5

	5. Функції сучасних комерційних банків у створенні нових грошових коштів.	
8	<p>Тема 8. Фіскальна політика держави.</p> <p>1. Державний бюджет як інструмент керування економікою: звідки гроші беруться і на що витрачаються.</p> <p>2. Поняття податків як основного джерела фінансування державних потреб.</p> <p>3. Як держава може підтримати економіку під час кризи через зниження податків.</p> <p>4. Проблема дефіциту бюджету: що робити, коли витрати перевищують доходи.</p> <p>5. Державний борг та його вплив на майбутні покоління.</p>	6
9	<p>Тема 9. Циклічні коливання та економічне зростання.</p> <p>1. Чому економіка розвивається хвилеподібно: від піднесення до кризи.</p> <p>2. Ознаки економічного спаду: скорочення виробництва та зростання черг на біржі праці.</p> <p>3. Шляхи прискорення економічного зростання: нові технології, освіта та інвестиції.</p> <p>4. Різниця між кількісним збільшенням виробництва та якісним покращенням життя.</p> <p>5. Роль природних ресурсів та людського капіталу в розвитку сучасної держави.</p>	6
10	<p>Тема 10. Інфляція та антиінфляційна політика.</p> <p>1. сутність інфляції: чому за ті ж самі гроші сьогодні можна купити менше товарів.</p> <p>2. Причини зростання цін: від надлишку грошей до подорожчання ресурсів.</p> <p>3. Наслідки інфляції для заощаджень громадян та планування бізнесу.</p> <p>4. Поняття індексу споживчих цін ("споживчий кошик").</p> <p>5. Як держава намагається зупинити стрімке знецінення грошей.</p>	6
11	<p>Тема 11. Безробіття та політика зайнятості</p> <p>1. Кого вважають безробітним і чому важливо розрізняти причини втрати роботи.</p> <p>2. Безробіття при зміні професії або місця проживання (добровільне та вимушене).</p> <p>3. Соціальні та економічні втрати суспільства від високого рівня безробіття.</p> <p>4. Роль центрів зайнятості та програм перенавчання у допомозі людям.</p> <p>5. Поняття мінімальної заробітної плати та її вплив на ринок праці.</p>	6
12	<p>Тема 12. Макроекономічна політика у відкритій економіці</p> <p>1. Поняття валютного курсу: що визначає вартість гривні щодо долара чи євро.</p> <p>2. Вплив курсу валют на ціни імпортованих товарів у наших магазинах.</p> <p>3. Торговельні зв'язки з іншими країнами та їх значення для національного виробника. Чому важливо, щоб країна більше продавала за кордон (експортувала), ніж купувала (імпортувала).</p> <p>4. Туризм та міжнародні перекази як частина міжнародних економічних відносин.</p>	9
13	Тема 13. Зовнішньоекономічна діяльність	6

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Причини, через які країни торгують між собою: спеціалізація та обмін. 2. Поняття мита та квот: як держава захищає вітчизняного виробника. 3. Роль іноземних інвестицій у створенні нових робочих місць в Україні. 4. Переваги та ризики відкритості економіки для світової конкуренції. 5. Значення міжнародних організацій у регулюванні світової торгівлі. 	
		74
	Розділ 2. Мікроекономіка	
14	<p>Тема 14. Предмет і метод мікроекономіки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз поведінки окремої людини та окремої фірми як основа мікроекономіки. 2. Головна проблема економіки: нескінченні бажання людей при обмежених ресурсах. 3. Мистецтво вибору: від чого доводиться відмовлятися, купуючи певну річ (ціна вибору). 4. Як люди приймають рішення, порівнюючи додаткову користь та додаткові витрати. 5. Роль ринкових цін як підказок для виробників та споживачів. 	5
15	<p>Тема 15. Корисність економічного блага. Економічний вибір</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття корисності: як споживач оцінює здатність товару задовольняти його потреби. 2. Закон спадної граничної корисності: чому кожна наступна порція товару приносить менше задоволення, ніж попередня. 3. Суб'єктивний характер оцінки благ: чому цінність одного й того самого товару різна для різних людей. 4. Обмеженість бюджету як головна перешкода на шляху до повного задоволення потреб. 5. Правило максимізації корисності: як витратити кожен гривню так, щоб отримати найбільше задоволення. 	5
16	<p>Тема 16. Аналіз поведінки споживача</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Споживчі переваги та їх роль у формуванні ринкового попиту. 2. Карта кривих байдужості: комбінації товарів, які однаково подобаються споживачеві. 3. Бюджетна лінія: графічне відображення того, що реально може собі дозволити покупець при його доходах. 4. Оптимальний вибір (рівновага споживача) як точка, де бажання збігаються з фінансовими можливостями. 5. Реакція споживача на зміну ціни одного з товарів або зміну загального рівня доходу. 	5
17	<p>Тема 17. Попит та пропозиція. Теорія еластичності</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Закон попиту та закон пропозиції: як ціна керує діями покупців та продавців на ринку. 2. Чинники, що змушують людей купувати більше або менше товарів при незмінній ціні (мода, доходи, ціни на товари-замінники). 3. Поняття ринкової ціни як результату домовленості між попитом та пропозицією. 4. Еластичність попиту: чому на зміну ціни одних товарів (хліб) ми майже не реагуємо, а інших (туризм) — реагуємо суттєво. 5. Практичне значення знання еластичності для бізнесу при встановленні цін на товари. 	5

18	<p>Тема 18. Теорія граничних продуктів та мікроекономічна модель Підприємства</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підприємство як основна ланка виробництва та його головна мета — отримання прибутку. 2. Виробнича функція: зв'язок між кількістю ресурсів (праця, техніка) та обсягом випущеної продукції. 3. Закон спадної віддачі ресурсів: чому нескінченне додавання працівників на обмежену площу не дає нескінченного зросту виробництва. 4. Поняття середнього та граничного продукту праці. 5. Вибір підприємством технології, що дозволяє виготовляти продукт із мінімальними витратами ресурсів. 	5
19	<p>Тема 19. Витрати виробництва</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Різниця між бухгалтерськими витратами (те, що сплачено грошима) та економічними (врахування втрачених можливостей). 2. Поділ витрат на постійні (оренда, охорона) та змінні (сировина, електроенергія, відрядна зарплата). 3. Собівартість одиниці продукції (середні витрати) та її значення для визначення ціни. 4. Поняття граничних витрат: скільки коштує виробництво однієї додаткової одиниці товару. 5. Ефект масштабу: чому великим підприємствам часто вигідніше виробляти товари, ніж малим. 	5
20	<p>Тема 20. Ринок досконалої конкуренції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ознаки ідеального ринку: багато продавців, однаковий товар та повна відсутність бар'єрів для входу. 2. Чому на такому ринку окремий продавець не може впливати на ціну і змушений приймати її як факт. 3. Поведінка фірми у короткостроковому періоді: коли варто працювати, а коли краще закритися. 4. Максимізація прибутку: пошук такого обсягу виробництва, де дохід від останньої одиниці дорівнює витратам на неї. 5. Роль конкуренції як "невидимої руки", що змушує виробників працювати ефективно. 	5
21	<p>Тема 21. Монопольний ринок.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність монополії: один продавець, який повністю контролює обсяг пропозиції та ціну на ринку. 2. Види бар'єрів, що заважають іншим фірмам зайти на ринок (патенти, ліцензії, контроль над ресурсами). 3. Поняття природної монополії на прикладі залізниці або водоканалу. 4. Соціальна ціна монополії: чому монополіст завжди виробляє менше і продає дорожче, ніж було б при конкуренції. 5. Державне регулювання діяльності монополій та захист прав споживачів. 	5
22	<p>Тема 22. Ринок монополістичної конкуренції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості ринку, де багато продавців пропонують схожий, але не однаковий товар (кафе, одяг, косметика). 2. Диференціація продукту: роль торгових марок, дизайну та якості у боротьбі за покупця. 3. Значення реклами та сервісу як основних методів нецінової конкуренції. 4. Свобода входу та виходу з ринку як головна ознака цього типу конкуренції. 	6

	5. Як брендування дозволяє фірмі мати обмежену владу над ціною свого товару.	
23	Тема 23 Олігополістична структура ринку 1. Олігополія як ринок небагатьох великих гравців (мобільний зв'язок, авіабудування, виробництво авто). 2. Взаємозалежність учасників: як дії одного конкурента змушують інших миттєво реагувати. 3. Поняття картелю: таємна змова фірм про рівень цін та розподіл ринку. 4. Ламана крива попиту та жорсткість цін на олігополістичних ринках. 5. "Цінові війни" та їхні наслідки для виробників і споживачів.	6
24	Тема 24. Похідний попит. Ринок праці. Ринок капіталу 1. Чому попит на ресурси (працівників, верстати) залежить від попиту на готові товари, які вони виробляють. 2. Ринок праці: від чого залежить рівень заробітної плати та кількість робочих місць. 3. Вплив профспілок та держави на умови праці та оплату. 4. Ринок капіталу: інвестиції в обладнання та споруди; роль процентної ставки. 5. Ринок землі: обмеженість природних ресурсів та поняття економічної ренти.	6
25	Тема 25. Економічна ефективність і добробут. Держава в мікроекономічній теорії: зовнішні ефекти та суспільні блага 1. Поняття загальної рівноваги: коли всі ресурси в економіці розподілені найкращим чином. 2. "Провали ринку": ситуації, коли ринковий механізм самостійно не може розв'язати проблему. 3. Зовнішні ефекти: як виробництво може шкодити екології (негативний ефект) або приносити користь сусідам (позитивний ефект). 4. Суспільні блага: чому бізнес не хоче фінансувати вуличне освітлення чи фундаментальну науку, і чому це робить держава. 5. Роль держави у виправленні ринкових недоліків та підтримці справедливої конкуренції.	6
		64
	Разом	138

4.4.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Макро- та мікроекономіка» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання, такі як: комп'ютерна підтримка освітнього процесу; впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проєктний метод тощо). Це допомагає розвивати навички дослідження, збору та аналізу даних, а також міждисциплінарний підхід. Використання інтерактивних інструментів, дозволяє студентам краще засвоювати матеріал, отримуючи негайний зворотний зв'язок.

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
- наочні (презентація, демонстрування);
- практичні методи (вправи; практичні завдання).

2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- екзамен;
- тестові завдання;
- реферати, есе;
- розрахункові / ситуаційні завдання;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацювати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є активність роботи на заняттях; виконання розрахункових / ситуаційних завдань, завдань для самостійної роботи, тестових завдань, рефератів / доповідей. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях; активність при обговоренні питань практичного заняття; результати тестування, презентації доповідей тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Критерії оцінювання виконання практичної роботи

Оцінювання виконання практичних завдань є основним видом поточного контролю, який дозволяє оцінити набуті програмні результати навчання з розрахунку показників ефективності окремого підприємства (мікрорівень) до аналізу динаміки агрегованих показників розвитку національного господарства (макрорівень)

Кількість балів	Рівень виконання завдань	Критеріальні вимоги до оцінювання
3	<i>Високий</i>	Студент демонструє глибоку, змістовні теоретичні знання, повністю виконав розрахунки, обґрунтував вибір методики, зробив змістовні економічні висновки. Робота оформлена охайно.
2,5	<i>Достатній</i>	Студент вільно володіє теоретичним матеріалом, самостійно виконує практичні завдання в повному обсязі з дотриманням необхідної послідовності. Правильно і самостійно робить висновок.
1,5 – 2,0	<i>Середній</i>	Студент в основному опанував теоретичний матеріал, практичні завдання виконує за зразком або з допомогою викладача, результат роботи студента дає можливість зробити правильні висновки або їх частину, під час виконання роботи допущені помилки.
1	<i>Базовий</i>	Студент не опанував теоретичну частину теми, демонструє вміння виконувати частину практичної роботи і лише з допомогою викладача, порушує послідовність виконання роботи, не робить самостійно висновки за отриманими результатами.

Критерії поточного контролю у формі тестування

Відношення кількості набраних балів до максимально можливої, %	90-100	60-89	Менше 60
Кількість балів	1,0	0,5	0

Критерії оцінювання самостійної роботи

Самостійна робота – фундаментальний компонент опанування дисципліни «Макро- та мікроекономіка» Самостійна робота оцінюється за результатами підготовки до аудиторних занять, опрацювання теоретичного матеріалу, що не виноситься на лекції, та виконання індивідуальних позааудиторних завдань.

Кількість балів	Рівень виконання завдань	Критеріальні вимоги до оцінювання
1 / 2	<i>Високий</i>	Студент вчасно опрацював основну та додаткову літературу; підготував необхідні вихідні дані для практичного заняття; надав розгорнуті відповіді на контрольні питання для самоперевірки; правильно розв'язав запропоновані практичні завдання.
0,75 / 1,5	<i>Достатній</i>	Самостійна робота виконана в повному обсязі, але без використання додаткових джерел; відповіді на питання правильні, але мають реферативний характер; підготовлено необхідну базу для виконання практичної частини; практичні завдання розв'язані правильно.
0,5 / 1,0	<i>Середній</i>	Робота виконана не в повному обсязі; студент володіє лише базовим матеріалом лекцій; у підготовці до практичної роботи допущені помилки, що потребують значного корегування викладачем.
0,25 / 0,5	<i>Базовий</i>	Робота виконана формально або фрагментарно; відсутнє розуміння зв'язку між теоретичним матеріалом та практичними завданнями.

Додаткові бали набираються здобувачем за участь у науково-дослідній роботі: підготовка публікацій і виступ на конференції – по 5 балів.

Підсумковий контроль. Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими темами, здатності творчого використання

накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Підсумковою формою контролю з навчальної дисципліни «Макро- та мікроекономіка» є у I-му семестрі екзамен, а у II-му семестрі - залік.

ЕКЗАМЕН – це форма підсумкового контролю, який має на меті перевірити та оцінити отримані студентами знання, уміння і ступінь опанування ними практичних навичок, а також розвиток творчого мислення в обсязі вимог програми навчальної дисципліни і проводиться в період екзаменаційної сесії. Оцінювання здійснюється у балах, за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Студенти допускаються до складання екзамену за умови накопичення 30-60 балів за результатами поточного контролю в балах за шкалою ЄКТС, а саме: прослухали лекційний курс, виконали передбачені робочою програмою практичні завдання, виконали всі письмові завдання, опрацювали і усно склали контроль за самостійною роботою.

Під час екзамену з навчальної дисципліни «Макро- та мікроекономіка» оцінюється не лише правильність відповіді, а й логіка економічного мислення та вміння пов'язувати теорію з практикою.

Максимальна кількість балів, яку отримує здобувач на екзамені – 40 балів ЄКТС.

Максимальна кількість балів за відповідь на теоретичне питання – 12 балів; розв'язання практичного завдання – 16 балів.

Екзаменаційна оцінка виставляється з урахуванням наступних критеріїв:

- 1) повнота та змістовність відповіді;
- 2) вміння відібрати суттєвий матеріал для розкриття питання;
- 3) логічність та послідовність в розкритті питання;
- 4) точність в описі фактів, викладу теорій та формулюванні понять;
- 5) вміння навести приклади, які ілюструють матеріал (особливо цінуються самостійно підібрані приклади);
- 6) вміння застосовувати визначені методи планування при розв'язанні практичних завдань;
- 7) вміння робити висновки;
- 8) вміння стилістично та граматично вірно оформлювати відповідь;
- 9) уміння вкластися у відведений час;
- 10) вміння відповідати на додаткові запитання викладача.

Критерії оцінювання відповіді на теоретичне питання

<i>Кількість балів</i>	<i>Рівень знань та характеристика відповіді на запитання</i>
11 – 12	Студент демонструє глибоке розуміння теми, вільно оперує термінологією, наводить приклади з реального сектору економіки. Відповідь логічна, структурована та вичерпна.
9 – 10	Відповідь повна, студент володіє матеріалом, але припускається незначних неточностей у формулюваннях або потребує навідного запитання для уточнення деталей.
6 – 8	Студент викладає матеріал на репродуктивному рівні (переказує підручник), допускає помилки у другорядних питаннях, не може навести конкретні приклади.
1 – 5	Відповідь фрагментарна, студент плутає базові економічні поняття або дає відповіді лише на окремі уточнюючі запитання викладача.
0	Відсутність відповіді або повне незрозуміння суті питання.

Критерії оцінювання виконання практичної задачі

<i>Кількість балів</i>	<i>Характеристика виконання задачі</i>
15 – 16	Алгоритм розв'язання повністю вірний, розрахунки без помилок. Студент надав ґрунтовний економічний висновок (пояснив, що означає отриманий показник для підприємства).
14 – 12	Правильний хід розв'язання, проведено всі розрахунки, але висновок занадто короткий або формальний.
8 – 11	Алгоритм вірний, але допущено арифметичну помилку, яка вплинула на кінцевий результат. Студент розуміє логіку, але плутається в одиницях виміру.
4 – 7	Студент визначив лише частину необхідних показників або обрав правильні формули, але не зміг довести розв'язання до кінця.
0 – 3	Неправильний вибір методу розв'язання, грубі помилки в економічній логіці, задача не розв'язана.

Кінцевий результат обчислюється як сумарний бал від 60 до 100 балів (діє система накопичення балів).

У відомість обліку успішності заноситься накопичена сума балів під час семестрового контролю та кількість балів отриманих на екзамені. Сумарна кількість балів заноситься у залікову книжку студента.

Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання здобувачем менше 60 балів (FX,F в кредитах ЄКТС) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання екзамену для ліквідації академічної заборгованості.

Підсумковий контроль з навчальної дисципліни «Макро- та мікроекономіка» у II-му семестрі проводиться у формі заліку, згідно розкладу у відповідний семестр. Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів: – поточного контролю, самостійної роботи (діє система накопичення балів).

4.8. Визнання результатів неформальної та/або інформальної освіти

У разі, якщо здобувач подав декларацію про визнання результатів неформального та /або інформального навчання стосовно певного освітнього компонента ОП, оцінювання відбувається відповідно до Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральноукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.) (<https://shorturl.cusu.edu.ua/6h>).

Результати навчання та компетентності, що можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, можна досягати та здобувати в системі неформальної освіти під час участі в тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах, дистанційних курсах, стажуваннях тощо, що підтверджено відповідним документом (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом под.). – пункти 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 названого Порядку.

Успішне завершення онлайн-курсу на одній з рекомендованих освітніх платформ (Coursera, edX, Prometheus, DataCamp тощо), тематика якого відповідає змісту дисципліни. Вимоги до підтвердження: Надається сертифікат, в якому чітко зазначено ПІБ здобувача вищої освіти, назва курсу, його обсяг та дата завершення. Зараховуються лише ті курси, що були пройдені в період вивчення дисципліни (в поточному семестрі).

4.9. Схема нарахування балів, які отримують здобувачі 1-й семестр

Поточний контроль														Підсумковий контроль	Сума балів	
Види робіт	Розподіл балів за темами курсу															Разом
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13			
ПЗ	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	25	40	100
Т	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	21		
СР	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	14		
Разом	4	4	4	4	4	5	60									

2-й семестр

Поточний контроль													Сума балів разом
Види робіт	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7-8	T9	T10	T11	T12		
ПЗ	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	100	
Т	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3		
СР	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		
Разом	9	10											

Умовні позначення: ПЗ – Практичне заняття;
Т – Тестові завдання;
СР – Самостійна робота

Підсумкова оцінка (за 100-бальною шкалою) підлягає переведенню у відповідні оцінки ЄCTS (за шкалою) та залежно від форми підсумкового контролю – у чотирибальну систему оцінювання.

**Шкала оцінювання знань здобувачів за результатами
підсумкового контролю з навчальної дисципліни**

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС	
	екзамен	залік	Оцінка	Критерії
90 – 100	Відмінно Добре Задовільно Незадовільно	Зараховано	A	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до максимального
82 – 89			B	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального
74 – 81			C	Теоретичний зміст курсу освоєний цілком, без прогалин, деякі практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані недостатньо, усі передбачені програмою навчання навчальні завдання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками
64 – 73			D	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки
60 – 63			E	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35 – 59	Незадовільно	Не зараховано	FX	Теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання)

1 – 34	Незадовільно		F	Теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до якого-небудь значущого підвищення якості виконання навчальних завдань (з обов'язковим повторним курсом)
--------	--------------	--	----------	---

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	незараховано
1-34	F	незадовільно	незараховано

4.10. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Основні макроекономічні показники стану національної економіки.
2. Науковий інструментарій макроекономічного моделювання: поєднання абстракції та реальних економічних параметрів.
3. Суб'єкти та об'єкти макроекономічного аналізу.
4. Сутність та значення методу агрегування в економіці.
5. Види функціональних зв'язків між екзогенними та ендогенними величинами.
6. Порівняльна характеристика понять ВВП і ВВП.
7. Принципи розрахунку валового внутрішнього продукту.
8. Методи розрахунку показника ВВП за доходами, видатками та доданою вартістю.
9. Класифікація та приклади державних трансферних виплат.
10. Відмінні риси номінального та реального ВВП.
11. Призначення та методика використання індексів цін.
12. Сутність проблеми подвійного рахунку при визначенні суспільного продукту.
13. Характеристика основних різновидів безробіття.
14. Суспільна корисність та негативні наслідки безробіття.
15. Вплив підвищення внутрішніх цін на зовнішній попит та ефект імпорتنих закупівель.
16. Вплив нецінових факторів на криву сукупної пропозиції.
17. Кейнсіанська теорія односторонньої еластичності цін і сутність «ефекту храповика».
18. Наслідки затримок виплат доходів населення у моделі AD–AS.
19. Поняття та умови досягнення макроекономічної рівноваги.
20. Соціально-економічна сутність інфляції та методи її вимірювання.
21. Види інфляції та її відмінність від відносного зростання цін на окремі товари.
22. Соціальні та економічні наслідки інфляційних процесів.
23. Взаємозв'язок доходів із показниками споживання та заощадження.
24. Графічна інтерпретація кривої споживання та фактори її зміщення.
25. Економічний зміст середньої та граничної схильності до споживання.
26. Економічний зміст середньої та граничної схильності до заощадження.
27. Фактори, що визначають динаміку автономних та стимулюючих інвестицій.
28. Сутність мультиплікатора автономних витрат та формули його визначення.
29. Чинники впливу на коливання рівноважного рівня випуску.

30. Параметри інвестицій у стані макроекономічної рівноваги.
31. Причини циклічності економічного розвитку в різних економічних школах.
32. Характеристика та особливості фаз економічних циклів.
33. Роль державного сектора в моделі кругообігу доходів і продуктів.
34. Альтернативні концепції макроекономічного регулювання.
35. Роль фіскальної політики в забезпеченні рівноважного виробництва.
36. Категорії державних видатків та способи їх фінансування.
37. Вплив заходів фіскальної політики на сукупну пропозицію.
38. Методи скорочення та реструктуризації зовнішньої заборгованості.
39. Кінцеві та проміжні цілі сучасної монетарної політики.
40. Сутність головних інструментів впливу на грошовий ринок.
41. Характеристика непрямих інструментів грошово-кредитного регулювання.
42. Канали монетарного передатного механізму та їх вплив на споживчий попит.
43. Передатний механізм впливу пропозиції грошей на чистий експорт.
44. Сутність платіжного балансу та методологія його формування.
45. Компоненти рахунку поточних операцій та рахунку капіталу.
46. Принципова різниця між системами фіксованого та гнучкого обмінних курсів.
47. Функції Центрального банку в умовах фіксованого валютного курсу.
48. Державні важелі впливу на рівень обмінного курсу національної валюти.
49. Розподіл вигод від міжнародної торгівлі між суб'єктами світового ринку.
50. Закон спадної граничної корисності економічного блага.
51. Відмінність між сукупною та граничною корисністю.
52. Економічна категорія корисності та її вимірювання.
53. Характеристика кривих байдужості споживача.
54. Умови рівноваги споживача та аналіз його уподобань.
55. Методи визначення точки рівноваги споживача.
56. Аналіз реакції споживача на зміну рівня доходів.
57. Характеристика ринкової пропозиції та механізми її формування.
58. Фактори, що зумовлюють зміну пропозиції на ринку.
59. Формування ринкового попиту на основі індивідуальних запитів.
60. Основні фактори впливу на індивідуальний попит.
61. Характеристика ринкової рівноваги та механізм ціноутворення.
62. Концепція еластичності та її роль в аналізі взаємопов'язаних показників.
63. Еластичність попиту за ціною для комплементарних товарів та субститутів.
64. Фактори, що визначають еластичність ринкової пропозиції.
65. Умови та параметри стабільної ринкової рівноваги.
66. Співвідношення сукупного, середнього та граничного продукту в короткостроковому періоді.
67. Поняття та розрахунок граничної норми технічного заміщення.
68. Економічний та бухгалтерський підходи до аналізу витрат і прибутку.
69. Постійні, змінні, сукупні, середні та граничні витрати фірми.
70. Рівновага виробника та аналіз витрат у довгостроковому періоді.
71. Умови існування та функціонування досконало конкурентної фірми.
72. Характеристика моделі чистої монополії та особливості її ринкової поведінки.
73. Природні, економічні та правові бар'єри входу на монопольний ринок.
74. Економічні та соціальні наслідки монополії та роль державного регулювання.
75. Сутність цінової дискримінації та умови її застосування монополістом.
76. Основні риси олігополістичного ринку та взаємозалежність фірм.
77. Різноманітність олігополістичних структур та стратегії цінової поведінки.
78. Економічні наслідки олігополії для ефективності розподілу ресурсів.
79. Порівняльний аналіз монопольного ринку у короткостроковому та довгостроковому періодах.
80. Державне антимонопольне регулювання та захист конкуренції.

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендовані джерела

Нормативно-правові

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (з останніми змінами).
2. Господарський кодекс України : Закон від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Бюджетний кодекс України : Закон від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Податковий кодекс України : Закон від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Цивільний Кодекс України: від 16 січня 2003 року № 435-IV // База даних Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Закони України:
  - 8.2. Закон України «Про захист економічної конкуренції»: від 11 січня 2001 року № 2210-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
  - 8.3 Закон України «Про інвестиційну діяльність»: від 18 вересня 1991 року № 1560-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
  - 8.4. Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21.06.2012 № 5007-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5007-17#Text>.
  - 8.5. Закон від 23.03.2000 № 1602-III. URL «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» :: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>.
  - 8.6. Закон України «Про Державний бюджет України на 2024 рік» : Закон України (актуальний закон на поточний рік для аналізу макропоказників).

Основні

1. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка : підручник / С. М. Панчишин, П. І. Островерх, І. В. Грабинська та ін. ; за ред. С. М. Панчишина, П. І. Островерха. 4-те вид., виправл. та доповн. Київ : Апріорі, 2021. 648 с.
2. Багал Ю. М. Макроекономіка. Конспект лекцій : навч. посіб. Київ : НаУКМА, 2024. 41 с. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/31415>.
3. Базилевич В. Д. Мікроекономіка : навч. посіб. / В. Д. Базилевич, В. В. Лук'янов, Н. І. Грезентієва. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2023. 679 с.
4. Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Баластрик Л. О. Макроекономіка : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. 6-те вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2023. 880 с.
5. Базілінська О. Я. Макроекономіка : навч. посіб. 3-тє вид., випр. і доповн. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 442 с.
6. Базілінська О. Я., Мініна О. В. Мікроекономіка : навч. посіб. 4-тє вид., переробл. і доповн. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 352 с.
7. Гронтовська Г. Е. Мікроекономіка : навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 672 с.
8. Гронтовська Г. Е., Косік А. Ф. Мікроекономіка: практикум : навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 400 с.
9. Економікс : навч. посіб. / М. П. Талавиря, В. М. Бетенко, Н. К. Болгарова та ін. Київ : Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2023. 532 с.
10. Панчишин С. М., Грабинська І. В. Макроекономіка : навч. посіб. Київ : Знання, 2022. 414 с.
11. Скорик Г. І., Швецова М. Б., Стецюк П. І. Вступ до макро-мікроекономіки : навч. посіб. 3-тє вид., доповн. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2022. 172 с.
12. Стеблій Г. Я. Мікроекономіка : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2024. 224 с.

Додаткові

1. Буряк П. Ю., Гупало О. Г., Стасюк І. В. Мікроекономіка : навч. посіб. Київ : Хай-Тек Прес, 2021. 368 с. (Видання актуалізоване).
2. Бондар Ю. А., Легінькова Н. І., Фабрика І. В. Аналіз методик визначення рівня конкурентоспроможності продукції підприємства. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. 2022. Вип. 22(51). С. 161–178. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-22\(51\)-161-178](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2022-22(51)-161-178)
3. Буткевич О. В., Довгенко Я. О., Яременко Л. І. Забезпечення стратегічної стійкості підприємства у контексті формування механізму адаптивного менеджменту за умов впливу дестабілізаційних факторів в Україні. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 1(15). С. 216–229. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1\(15\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1(15))
4. Бахмат Н., Шевченко Н., Буткевич О. та ін. Виклики державного управління в умовах розвитку штучного інтелекту. *Взаємодія та перспектива*. 2024. № 14(3). С. 582–593. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11149634>
5. Буткевич О. В. Підвищення рівня економічної безпеки підприємств в умовах воєнного стану. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 11(17). С. 71–85. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-71-84](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-71-84)
6. Буткевич О. В. Специфічні та потенційні ризики для ринку праці України в умовах війни. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 9(37). С. 549–561. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-549-561](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-549-561)
7. Левченко О. М., Буткевич О. В. Особливості функціонування інституту страхування України в період дії правового режиму воєнного стану: фінансово-економічний аспект проблеми. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 7(7). С. 643–656. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-7\(7\)-643-656](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-7(7)-643-656)
8. Писаренко Н. В., Левченко О. М., Буткевич О. В. та ін. Роль міжнародного маркетингу у забезпеченні економічної безпеки держави в умовах глобального ринку. *Наукові перспективи*. 2024. № 12(54). С. 833–845. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-12\(54\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-12(54))
9. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка : навч. посіб. / за ред. З. Г. Ватаманюка. Львів : Новий Світ-2000, 2022. 540 с.
10. Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Аналітична економія. Принципи, проблеми і політика. Ч. 2. Мікроекономіка / пер. з англ. С. Панчишина. Львів : Просвіта, 2021. 649 с.
11. Мікроекономіка : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. 5-те вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2023. 679 с.
12. Мікроекономіка і макроекономіка : підручник / С. Будаговська та ін. Київ : Основи, 2021. 517 с.
13. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій / І. Й. Малий, І. Ф. Радіонова, Т. Ф. Куценко та ін. Київ : КНЕУ, 2022. 200 с.
14. Макроекономіка : навч. посіб. / за ред. В. П. Решетило. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 295 с.
15. Наливайко А. П., Азьмук Л. А. та ін. Мікроекономіка : підручник / за наук. ред. А. П. Наливайка. Київ : КНЕУ, 2020. 446 с.
16. Shmatko N., Bondar Iu., Tokareva V. et al. Project management as a development tool for greening of enterprises of the national economy. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. 2021. Vol. 915(1). 012037. DOI: <https://doi.org/10.1088/1755-1315/915/1/012037>
17. Banar O. V., Starynets O. H., Kozlovtsseva V. A., Bondar Iu. A. Assessment of factors for forming the financial potential of agricultural production of the national economy. *Intellectualization of Logistics and Supply Chain Management*. 2022. № 15. Pp. 56–65.
18. Hutsaliuk O., Bondar I., Petlenko T. Determination of the directions of the genesis of trade cooperation and the world economy in the conditions of neoprotectionism. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. 2023. Т. 27, № 3–4.
19. Hutsaliuk O., Bondar I., Savelieva I. et al. Resource saving as a tool for environmental and production management in ensuring economic security of sustainable enterprise development. *BIO Web of Conferences*. 2024. Vol. 114. 01025. DOI: <https://doi.org/10.1051/bioconf/202411401025>
20. Писаренко, Н., Чорнодід, І., Ярмоленко, Ю., Буткевич, О., & Базарна, О. (2025). Трансформація світового економічного порядку під впливом регіоналізації, інфраструктурних викликів

товарного ринку та економічного лідерства. *Актуальні питання економічних наук*, (18).

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18002374>

21. Воробйова О. В. Роль оподаткування в реалізації стратегій забезпечення стійкого функціонування соціально-економічних системи на національному та регіональному рівнях / Оксана Вікторівна Воробйова // Стратегії та адаптивні механізми забезпечення стійкості соціально-економічної системи України : колективна монографія. / за заг. ред.: О. М. Левченко, Ю. А. Бондар. - Дніпро : Середняк Т.К., 2025. - С. 198-220. DOI: 10.36550/978-617-8807-09-2-8 URI <https://dpspace.cusu.edu.ua/handle/123456789/6292>

5.2. Методичне забезпечення

1. 1. Опорний конспект лекцій.
2. 2. Завдання для практичних занять.
3. 3. Завдання для самостійної роботи.
4. 4. Тестові завдання.

5.3. Інформаційні ресурси

(перелік інформаційних ресурсів)

5. <https://www.google.com/search?q=%D0%9C%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82.com.ua> : портал для управлінців. URL: <https://www.management.com.ua> (ресурс для аналізу сучасних кейсів та методів мотивації).
6. Законодавство України : офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (єдине легітимне джерело нормативно-правових актів).
7. Національний орган стандартизації (ДП «УкрНДНЦ») : електронна база стандартів. URL: <https://uas.gov.ua> (замість застарілого e-gost, що містив радянські нормативи).
8. Електронна бібліотека Князева : підручники з економіки та менеджменту. URL: <http://www.info-library.com.ua>.
9. Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва. URL: <https://www.drs.gov.ua>
10. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua>.
12. Наукова періодика України : електронне зібрання журналів НБУВ. URL: <http://www.irbis-nbu.gov.ua>.
13. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua>
14. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua>.
15. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua>
16. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua>.
17. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua> (аналітичні доповіді щодо стану національної безпеки та економіки).

1.4. Програмне забезпечення навчальної дисципліни

1. Загальне програмне забезпечення, до якого входить пакет програмних продуктів Microsoft Office
  - Microsoft PowerPoint;
  - Microsoft Word;
  - Microsoft Excel.
2. Глобальна мережа Internet.

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту» <https://surl.li/ndlyyj>, «Про вищу освіту» <https://surl.li/kxdpva>, «Про наукову і науково-технічну діяльність» <https://surl.li/cc/vgflod>, «Про видавничу справу» <https://surl.li/qdwepp>, з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральноросійському державному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №6 від 22.11.2022, №7 від 05.02.2024; №13 від 28.04.2025) <https://surl.li/fxvucc>.

Етичні вимоги: Самостійне виконання навчальних завдань (контрольних робіт, тестів, курсових та дипломних проєктів), надання достовірної інформації про результати власної діяльності, використання належних посилань на джерела інформації.

Використання технологій штучного інтелекту: Освітня політика допускає використання інструментів ШІ (ChatGPT, Gemini, Claude тощо) виключно як допоміжних засобів для пошуку ідей або структурування матеріалу; організації самостійного навчання, розвитку навичок письма, вдосконалення стилю висловлювання та розширення лексичного запасу; створення мультимедійних матеріалів (презентацій, відео, зображень та ін.); аналізу великих обсягів даних у власних дослідженнях та інш.

Забороняється: Повне або часткове генерування тексту роботи ШІ та подання його як власного результату; використання будь-яких генеративних ШІ-інструментів під час складання модульних тестів.

Вимога: У разі використання інструментів ШІ здобувач зобов'язаний зазначити назву інструменту та обсяг його використання у списку використаних джерел або у дисклеймері до роботи.

Відповідальність: Здобувач вищої освіти (або команда) несе повну відповідальність за перевірку фактів, коректність, логіку та автентичність фінального продукту. «Галюцинації» ШІ або його помилки, присутні у зданій роботі, будуть вважатися помилками здобувача вищої освіти.

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом закладу вищої освіти і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролів.

2. Розробляється викладачем. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри і затверджується завідувачем кафедри.

3. Формат бланка – А4 (210×297 мм).